

Araştırma Makalesi • Research Article

Birleşmiş Milletler'in Filistin Politikası

United Nations Policy on Palestine

Ayhan Nuri YILMAZ^a *
Vahide ALAGÖZ^b

^a. Doç. Dr., Samsun Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Samsun/Türkiye,
ORCID: 0000-0002-0597-6884

^b. Yüksek Lisans Öğrencisi, Samsun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Yönetimi, Samsun/Türkiye,
ORCID: 0009-0008-4639-5534

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 17.12.2023

Kabul tarihi: 27.12.2023

Anahtar Kelimeler: Birleşmiş Milletler,
Filistin Sorunu, İsrail

ÖZET

1800'lü yılların başlarında ortaya çıkan Siyonizm hareketi, Filistin bölgesinde bağımsız bir Yahudi devleti kurma düşüncesi temelinde oluşmuştur. Theodor Herzl'in öncülüğünde kurumsallaşan hareket, Basel'de gerçekleştirdiği ilk kongresinin ardından hızla geniş kitlelere ulaşmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından somut eylemlere dönüşen bu hareket, 1948'de Filistin'de İsrail Devleti'nin kurulması ile sonuçlanmıştır. Filistin'de Arap-Yahudi çatışması ile karşılaşan İngiltere, sorunu Birleşmiş Milletler'e taşımıştır. 1947'de Birleşmiş Milletler (BM) tarafından sunulan Paylaşım Planı ile Filistin'de gerçekleşen Arap-Yahudi çatışmasına çözüm bulunmaya çalışılmış ancak bu girişim 1948 Arap-İsrail Savaşı ile son bulmuştur. 1967 yılında meydana gelen Arap-İsrail Savaşları'nda İsrail büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Bu ilerleyişin sonucunda, bugün dahi tartışmalara sebep olan 242 ve 338 sayılı BM Güvenlik Konseyi kararları gündeme gelmiştir. İsrail'in Güvenlik Konseyi kararlarına uymayışının yanı sıra ABD'nin Filistin'in BM'ye üyelik başvurusunu veto kararı, meselenin çözümünü zorlaştıran unsurlardan biri olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) veto kararlarına rağmen 2012 yılında BM'nin Filistin'e, tam üye olmayan gözlemci devlet statüsünü vermesiyle Filistin, uluslararası görünürlük kazanmış, Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) ve BM'nin alt kuruluşlarına katılma hakkına sahip olmuştur. Çalışmada, İsrail'in kuruluşuna giden süreç ve BM'nin Filistin sorununa ilişkin gerçekleştirdiği politikalar konu edilmiştir.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 17.12.2023

Accepted: 27.12.2023

Keywords: United Nations,
Palestinian Question, Israel

ABSTRACT

The Zionism movement, which emerged in the early 1800s, was formed on the basis of the idea of establishing an independent Jewish state in the Palestinian region. Institutionalized under the leadership of Theodor Herzl, the movement quickly began to reach large masses after its first congress in Basel. This movement, which turned into concrete actions after the Second World War, resulted in the establishment of the State of Israel in Palestine in 1948. Faced with the Arab-Jewish conflict in Palestine, Britain brought the problem to the United Nations. In 1947, the Partition Plan presented by the United Nations (UN) attempted to find a solution to the Arab-Jewish conflict in Palestine, but this attempt ended with the 1948 Arab-Israeli War. In the 1967 Arab-Israeli

* Sorumlu yazar / Corresponding Author.

e-posta: ayhan.toronto@gmail.com

Atif: Yılmaz, A. N. & Alagöz, V. (2023). Birleşmiş Milletler'in Filistin Politikası, *Journal of Economics and Political Sciences*, 3 (2), 113-124.

War, Israel made great progress. As a result of this advance, UN Security Council Resolutions 242 and 338, which are still controversial today, came to the agenda. In addition to Israel's non-compliance with the Security Council resolutions, the US veto of Palestine's application for membership to the UN was one of the factors that made the resolution of the issue difficult. In 2012, despite the US veto, the UN granted Palestine the status of a non-full member observer state, giving it international visibility and the right to participate in the International Criminal Court (ICC) and UN subsidiary bodies. This study focuses on the process leading to the establishment of Israel and the UN's policies on the Palestinian issue.

1. Giriş

Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Yahudilerin kendilerine ait bir devlet kurma düşüncesi, Yahudi karşıtı hareketlerin artışı ve yükselen antisemitizm² ile ilgilidir. 19. yüzyılda Rusya'da Yahudi topluluklara uygulanan zulüm artış göstermiş, Siyonist hareketin doğmasında etkili olmuştur. Yahudilerin asimile olamayacağını ileri süren ve Siyonizm'in ilk temsilcilerinden olan Leo Pinsker, 1882'de antisemitizmin getirdiği etkilere odaklanmak yerine kendi kaderlerini çizip, bağımsız bir Yahudi devleti kurulması gerektiğini savunmuştur (Cleveland, 2008: 267-268).

Yahudiler arasında milliyetçilik fikrinin gelişmesine neden olan Siyonizm'in yayılması ile birlikte Yahudi aleyhtarlığı da şiddetlenmiştir. Yahudiler arasında milli duyguları harekete geçiren milliyetçilik fikri ile gözler Kudüs'e çevrilmiştir. Kudüs ile eş anlamlı olarak kullanılan "siyon", Kudüs'e hâkim bir tepenin adıdır. Hz. Davud, Kudüs'ü başkent yaptığında bu tepe Kudüs için vazgeçilmez bir sembol olmuştur. Siyonizm, Musevi tapınağının Babilliler tarafından yıkılması ve Roma sürgünüyle Yahudilerin dünyanın dört bir tarafına dağılmasının ardından, Filistin topraklarında bir araya gelip bir devlet kurma amacını ifade etmektedir. 19. yüzyılda Doğu ve Orta Avrupa'da ortaya çıkan Siyonizm, dini nedenlerin yanı sıra siyasi Siyonizm'i de canlandırarak Yahudileri hedef alan baskılara karşı dağınık halde yaşayan soydaşlarını ulus-devlet çatısı altında birleştirmek ve Filistin'de ulusal bir Yahudi devleti kurmak amacıyla hareket etmiştir (Bileydi Koç, 2006'dan aktaran: Murat, 2019: 450).

2. Siyonist Hareket

Yahudi inancına göre İsrail kavmi, Tanrı tarafından "kutsal" addedilmiştir. Bu nedenle Yahudiler kendilerinin seçilmiş yani özel ve üstün addederler. Bunun yanında Tevrat'ta Filistin (Kenan) topraklarına, özellikle merkezi "Kudüs" olan bölgeye de kutsallık atfedilmesi bu coğrafyayı önemli kılmıştır. Ancak kurtarıcı Mesih'in gelmesi ile başlayan Mesihî dönemde bu topraklara gidebilecekleri inancından dolayı Yahudiler, bölgeye toplu göçün doğru olmadığını öne sürmüşlerdir. Yahudilik, Siyonizm hareketinin somutlaşması evresine kadar diaspora³ ve dini öğütler merkezli bir yapıda şekillenmiştir (Gürkan, 2020: 100-112).

"Siyon" kökünden gelen Siyonizm sözcüğü, Musevi tarihinin ilk çağlarından beri Kudüs ile eş anlamlı olarak kullanılmış (Öke, 2018: 38) ve Yahudilerin Tanrı tarafından vaat ettiği topraklar olan Filistin'i yurt edinip burada bağımsız bir Yahudi devleti kurma düşüncesi etrafında gelişme göstermiştir (Sander, 2021: 297). Filistin'de bir Yahudi devleti kurma fikri başlarda dini temellere dayandırılrsa da ilerleyen süreçlerde Yahudilik, siyasi bir mahiyete bürünmüştür. Arz-ı Mev'ud yani vadedilmiş topraklar kavramı çerçevesinde gerçekleşen eylemler, önü alınamayan bir dizi siyasi olaya sebebiyet vermiştir. Bu yönüyle Garaudy (2022: 204), siyasi Siyonizm'in en karakteristik özelliğinin Yahudiliği din değil öncelikle "milliyet" şeklinde tarif etmesi olduğunu söylemiştir. Nitekim Yahudilik diğer iki semavi ve İbrahimi din olan Hristiyanlık ve Müslümanlıktan ayrılır ve evrensel değildir. Her iki dine de ihtida edip katılmak mümkünken ancak Yahudi bir anneden doğanlar Yahudi olabilir. Bu özellik

² Antisemitizm Yahudi karşıtlığı, Yahudilere duyulan nefret olarak tanımlanmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yesevi, Ç. G. (2017). İsrail'in Devlet İmajı'nın Şekillenmesi. *Bilge Strateji*, 9 (16), 97-129.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Armaoğlu, F. (2017). Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları (1948-1988). İstanbul: Kronik Kitap Yayıncılık.

Yahudiliği hem bir din hem de bir kavim olarak ortaya çıkarmaktadır.

Siyonist hareketin somut eylemlere dökülmesinde en önemli isimlerden biri olan Theodor Herzl, İsviçre'nin Basel kentinde ilk Dünya Siyonist Kongresi'ni toplamıştır (Armaoğlu, 2017: 28; Sander, 2021: 297). Herzl, amacını gerçekleştirebilmek ve Osmanlı egemenliği altında bulunan Filistin'e Yahudi halkını yerleştirebilmek için dönemin padişahı II. Abdülhamit ile görüşmeler yapmış ve ona Yahudiler'in Filistin'e göç etmeleri karşılığında Osmanlı Devleti'nin dış borçlarını ödemeyi teklif etmiştir (Uçarol, 1995: 548). Herzl'in gelecekte tehlike arz edecek isteklerinin farkına varan II. Abdülhamit, Yahudilerin Filistin'e yerleşmelerini engellemek adına Yahudilere toprak satışının durdurulması gibi tedbirler almış (Ünalın & Gökdemir, 2012: 34) ve Yahudilerin dini ibadetlerini ifa edebilmeleri için Filistin bölgesine yalnızca hacı olarak gidebilmeleri ve bu süreçte en fazla üç ay kalabilmeleri imkanı kısıtlı olarak temin edilmiştir (Umar, 2002: 424).

Birinci Dünya Savaşı sırasında hareketin savunuculuğunu üstlenen Chaim Weizman, İngiliz politikası üzerinde Siyonizm'i savunucu çalışmalar gerçekleştirmiş (Sander, 2021: 297) ve Yahudilerin Filistin'e göçünün önünü açacak anlaşmalar yapmıştır (Sezer, 2023: 175). Birinci Dünya Savaşı, Siyonistler için bir fırsat ve bir dönüm noktası olmuştur. 1916'da İngiltere ve Fransa arasında imzalanan Sykes-Picot anlaşması, Osmanlı'nın Orta Doğu'daki topraklarının paylaşımını öngörmektedir (Garaudy, 2022: 267) ve bu gizli anlaşmada Filistin bölgesi İngiliz yönetimine bırakılmıştır.

Bu tercihin tesadüfi olmadığı Balfour Deklarasyonu ile netleşmiştir. 1916'da İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour L. Walter Rothschild'a yazdığı mektup⁴ ile İngiltere'nin Filistin'de kurulacak olan Yahudi devletine açıkça desteğini ifade etmiştir (Ediz, 2015: 144). Balfour Deklarasyonu'nda kesin sınırlar ortaya konulmamakla birlikte, Deklarasyon, o tarihlerdeki bölge nüfusunun %91'ini oluşturan Arapları göz ardı etmiş ve onları "Yahudi olmayan topluluk" olarak ifade etmiştir. Bütün aykırılığına rağmen bu

deklarasyon 1918 yılında ABD, Fransa, İtalya ve Japonya tarafından resmen tanınmıştır (Döner, 1997: 19). Bu durum, Filistin'de nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan Arapların göz ardı edilip çok az bir nüfusa sahip olan Yahudiler'in sayılarının artırılmasının yollarının deneneceği anlamına geliyordu. Filistin topraklarının, burada yaşayanlara yani Filistinli Araplara ait olduğunu ve çoğunluğun yıllardır Araplarda olduğunu söyleyen Arap devletler, bu milliyetçi deklarasyonu kınamışlardır (Shlaim, 2018: 43). Ortadoğu üzerine 24 Nisan 1920'de San Remo'da açılan barış konferansında, Avrupa devletlerine dağıtılacak "manda"lar üzerinde anlaşma sağlandı ve Filistin, İngiliz manda yönetimine bırakıldı. Balfour Deklarasyonu'nun bir getirisi olarak manda yönetiminin ilk İngiliz komiseri olan Sir Herbert Samuel, Filistin'e 16.500 kişilik bir Yahudi göçünün önünü açmıştır (Sander, 2021: 76-78).

3. İsrail'in Kuruluşu ve Arap-İsrail Savaşları

Filistin mandasını ele geçirmelerinden itibaren İngilizlerin bölgeye yönelik Yahudi göçüne izin vermesi, Arap devletlerinin tepkisini çekmiştir. Bu nedenle 1921-1929, 1933-1937 ve 1939 yılları arasında sivil çatışmalar yaşanmıştır. Çatışmalar arasında kalan İngiltere Siyonizm'e verdiği destekten vazgeçmiş, Yahudi göçlerine ve toprak satın alma işlemlerine sınır koymuştur. Bunun üzerine İngiliz manda yönetimi, var olma mücadelesini hem Araplara hem de Yahudilere karşı yürütmüştür (Armaoğlu, 1984: 200). Bu noktada İngiliz yönetiminin taraflar arasındaki gitgelleri ilginçlik arz eder.

BM Güvenlik Konseyindeki daimi üyelerden biri olan ve Filistin meselesinde belirleyici bir konumda yer alan ABD, Filistin'de kurulmak istenen Yahudi devletinin destekçilerinden biri olagelmış ve adeta İngiltere'den bayrağı devralmıştır. 26 Kasım 1947'de gerçekleşen BM Genel Kurulu'nda Filistin'de bir Yahudi devleti kurulması için oylama yapılması talebinde bulunmuştur. İlk iki oylamada istediği sonucu elde edemeyen ABD, tüzüğe aykırı olarak gerçekleşen 29 Kasım 1947 tarihli üçüncü oylamada Latin Amerika ülkelerine yaptığı baskılar neticesinde bir oy

⁴ Bu mektup "Yahudi milletinin politik anayasası" olarak nitelendirilmiş ve Yahudi devletinin kurulmasında en önemli rolü oynamıştır. Metnin içeriği ve Rothschild'ler hakkında bilgi için bkz. Balcıoğlu, M. ve Balcı, S. (2022). Rothschildler ve Osmanlı İmparatorluğu (İlk Kez Yayınlanan Belgelerle). Ankara: Erguvanî Yayınevi.

farkla amacına ulaşmış ve İsrail Devleti'nin kurulmasının hukuki altyapısına zemin hazırlamıştır (Bayramoğlu, 2006: 109).

Filistin'de manda yönetiminin sona ermesi ve İngiliz askerlerinin çekilmesi ile 1948 tarihinde Tel-Aviv'de toplanan Yahudi Milli Konseyi, yayınladığı bir deklarasyonla İsrail Devleti'nin kurulduğunu ilan etmiş ve hemen ardından BM'ye üyelik başvurusunda bulunmuştur. Kuruluşunun ardından tarihe I. Arap-İsrail Savaşı olarak geçen, İsrail güçleri ile Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak güçleri arasında patlak veren savaş başlamıştır (Armaoğlu, 2017: 98). Savaşın ardından Yahudi paramiliter örgütü Haganah saldırgan bir tutum sergilemiş, Kudüs'e rahat ulaşım sağlayabilecekleri bölgeler üzerinde savaşmıştır. BM'nin kararında Yahudilere ayrılan ancak fiilen Yahudilerin henüz yaşamadığı bölgelerde de denetim kurmuşlardır (Krämer, 2017: 352). 11 Haziran 1848'de BM ateşkes kararı almış ancak savaşın tarafları bu ateşkesi fırsat olarak görmüş, olası yeni çatışmalar için hazırlanmaya başlamışlardır (Best vd., 2012: 144). Nitekim günümüze kadar gelen süreçte İsrail devleti ve ordusu hep böyle bir hazırlık içinde olmuş ve teknik ve stratejik açıdan askeri bir deve dönüşmüştür.

4. Filistin Sorununun Birleşmiş Milletler'e Taşınması

1947'ye gelindiğinde Filistin sorununu çözmekte başarısız olan İngiltere, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 2 Nisan 1947'de konuyu BM'nin gündemine getirmiş, böylece çözümü mümkün olmayan bu konudan kurtulmayı amaçlamıştır. Bununla birlikte, İngiltere'nin talebiyle 28 Nisan 1947'de toplanan BM Genel Kurul'unda, 11 üyeden oluşan BM Filistin Özel Komitesi (UNSCOP – The United Nations Special Committee on Palestine) oluşturularak 1 Eylül 1947'ye kadar komitenin çalışmalarını tamamlaması kararlaştırılmıştır. Komiteye Filistin sorunu ile ilgili araştırmalar yapma ve 1947 Genel Kurul kararı ile öngörülen çözüm planını tavsiye etme yetkisi verilmiştir (Taşdemir, 2000: 210). BM Genel Kurulu'nun atadığı özel komite (UNSCOP), 31 Ağustos 1947 tarihinde verdiği öneride, bölünmeyi isteyen “çoğunluk tasarısı” ve federal bir devlet öngören “azınlık tasarısı” üzerinde durdu. Buna göre Filistin topraklarının %56'sı Yahudilere, geri kalanı Araplara veriliyordu. Filistin'de yürütülen taksim siyasetini kuvvetlendiren kamuoyları

oluşturulmuş ve Yahudiler arasında belirtilen sınırların ebedi olmayacağı ve genişleyeceği vurguları yapılmıştır (Ataöv, 1970: 59-61). 1947'de BM Genel Kurulu'nda kabul edilen 181 sayılı karar ile Filistin'den İngiliz mandasının çekilmesi, Kudüs'e uluslararası bir statü verilmesi, Arap ve Yahudi Devleti olmak üzere iki farklı devletin kurulması konularında kararlar alınmıştır (Bileydi Koç, 2006: 56-57).

Yahudilerin bölgesel sınırlar ve göç kısıtlamalarına rağmen kabul ettiği bu plan, Filistinli Araplar ve bazı Arap Devletleri tarafından tepkiyle karşılanmıştır. BM Genel Kurulu tarafından Filistin'in self determinasyon hakkı göz ardı edilerek verilen bu karar sık sık dile getirilmiştir (Arı, 2014: 275). Irak Dışişleri Bakanı Fadıl Cemali'nin Amerikan yetkilileri ile yaptığı görüşmede Arapların bu taksimi kabul etmektense ölmeyi tercih edeceklerini söylemesi, taksim kararına karşı çıkışın ne denli şiddetli olduğunu gözler önüne sermiştir. Arap devletleri, Kahire Toplantıları'nda kararlaştırdıkları sonuç bildirisini 17 Aralık 1947'de yayımlamış ve Filistin'in bölünmesini önlemek amacıyla savaşa girme kararı almışlardır (Şahin, 2012: 72).

26 Temmuz 1956'da Mısır'ın Süveyş Kanalı'nı millileştirdiğini ilan etmesi ile Süveyş krizi patlak vermiştir. Bu durumdan rahatsız olan İngiltere ve Fransa İsrail'i yanına alarak yeni bir savaşa kapı aralamıştır. 29 Ekim 1956'da İsrail'in Mısır'a saldırısı ile askeri müdahaleyi kazanan İngiltere ve Fransa'nın yanında İsrail, Sina Yarımadası'na kadar ilerlemiştir (Sönmezoğlu, 1989: 640-641). BM Genel Kurul'u, Mısır ile İsrail arasında tampon oluşturma amacıyla BM Acil Durum Gücü olan UNEF'i (United Nations Emergency Force) kurmuştur. Mısır topraklarında Gazze şeridine yerleştirilen UNEF1, ilk barış gücü olarak tarihe geçmiştir (Gönlübol ve Ülman, 1961: 146).

BM görüşmeleri ve kararlarında Filistin-İsrail sorununda barış sağlanmaya ve taraflar arasındaki çatışmalar ele alınmaya çalışılmış; iki devletli bir çözümün benimsenmesi, Doğu Kudüs'ün Filistin Devleti'nin başkenti olarak belirlenmesi, İsrail'in bağımsız bir devlet olarak güvenliği ve varlığının korunmasının doğal olması ve son olarak taraflar arasında karşılıklı müzakere yoluyla soruna çözüm bulunması ilkeleri ortaya konulmuştur (Efegil, 2013: 60-61).

1948'den bu yana Filistin ile ortak hareket eden Arap Devletleri, Filistin halkını temsil edecek siyasal bir örgüt kurmayı düşünmüşlerdir. Filistin'in mücadelesini denetim altında tutmayı amaçlayarak kurulan Filistin Ulusal Konseyi, 2 Haziran 1964'te Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nü kurmuştur. 1967'de yaşanan Altı Gün Savaşları'ndan sonra Filistin Kurtuluş Örgütü'nün yönetimine, ölene kadar görevde kalacak olan ve Filistin için sembolik isimlerden biri olan Yaser Arafat geçmiştir (Boran, 2006: 89-90).

Filistin'in uluslararası alanda tanınması, İsrail'in gerçekleştirdiği eylemlere karşı duruşunu etkileyen önemli bir unsur olmuştur. Özellikle bu husus üzerinde durmuş, Filistin Devleti'nin BM'nin dört ana kuruluşu olan Güvenlik Konseyi, Genel Kurul, Uluslararası Adalet Divanı ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde tanınması yönünde hareket edimiştir (Yoffie, 2004: 500). Nitekim bu çalışmalar, Arap Birliği ve İslam Konferansı Örgütü'nün FKÖ'nün Filistin halkının tek ve meşru temsilcisi olarak kabul etmesiyle şekillenmeye başlamıştır. Ardından BM Genel Kurulu, 1974 tarihli 3210 ve BM Güvenlik Konseyi 3236 sayılı kararları, FKÖ'nün tek ve meşru temsilciliğini kabul etmiştir (Pappe, 2007'den aktaran; Mutlu, 2019: 409). Genel Kurul'un 1974 tarihli 3237 sayılı kararı da FKÖ'ye BM'de gözlemci statüsü vermiş ve uluslararası kuruluşlarda Filistin'in de bir devlet olarak var olduğunu ve meşruiyet kazandığını göstermiştir (Mutlu, 2019: 409).

5. 1967 Arap İsrail Savaşı ve 242 Sayılı Karar

Haziran 1967'deki Altı Gün Savaşı olarak da bilinen Arap-İsrail Savaşı; 1966'da Suriye'de Baas Partisi'nin iktidara gelmesinden sonra artan Suriye-İsrail gerginliği, Suriye ile Mısır arasında karşılıklı savunma anlaşması imzalanması, Suriye ve Ürdün'den İsrail'e yönelik olarak sürdürülen Filistin gerilla faaliyetleri nedeniyle İsrail'in kendisini kuzeyden ve güneyden iki düşman devlet arasında sıkışmış hissetmesi ve tehditleri önleme amaçlı hareket etmesi ile gündeme gelmiştir. İsrail'in Suriye sınırına yığınak yaptığı yönünde Ruslardan gelen bir istihbarat üzerine, Mısır'ın BM gücünün çekilmesini sağlayarak İsrail ile arasındaki tampon bölgeyi ortadan kaldırması ve ardından Tiran Boğazı'nı kapatması, İsrail

tarafından savaş nedeni olarak kabul edilmiştir (Best vd., 2012: 469-470). Savaş neticesinde İsrail, 1948'de sahip olduğu toprakları genişletmiş; Sina Yarımadası, Doğu Kudüs, Batı Şeria, Gazze ve Golan Tepeleri'ni de işgal etmiştir (Karaoğlu, 2023: 47).

22 Kasım 1967'de BM tarafından alınan 242 sayılı kararda, savaşarak toprak kazanmanın mümkün olmadığı ve bölgedeki her devletin tanınmış sınırlar içerisinde barış halinde yaşama hakkının bulunduğu hususlarına vurgu yapılmıştır. Bunun da ancak savaşa son verilmesi ve İsrail'in son savaşta işgal ettiği topraklardan geri çekilmesi ile mümkün olacağı belirtilmiştir (Armaoğlu, 2017: 269-270). 242 sayılı karar şartların yerine getirilip getirilmemesi hususunda sonuca ulaşmasa da Oslo Anlaşması gibi barış sağlamaya yönelik gerçekleşen eylemlerde temel çerçeveyi oluşturmuştur.

242 sayılı BM kararı, İsrail'in 1967 savaşında işgal ettiği topraklardan çekilmesine vurgu yapmakta, 1948'deki işgalleri ise söz konusu edilmemektedir. Hâlbuki İsrail, 1948 savaşı sonunda topraklarını asli Filistin topraklarının %78'ine çıkarmış, Taksim Planı'nda öngörülen sınırı (%56,4) %22 oranında artırmıştır. Geri kalan %22'lik kısım da 1967'de işgal edilmiştir. Halen tüm tartışmalarda "işgal altındaki topraklar" ifadesiyle kast edilen ironik bir şekilde işte bu %22 oranındaki Filistin toprağıdır. 1948'de işgal edilen yerler ise adeta kazanılmış hak olarak görülmektedir. İsrail, tanınmış ve güvenli sınırlar kavramını, 5 Haziran 1967 öncesine dönmeme konusundaki politikasına destek olarak yorumlamaktadır. En iyi koşullarda 242 sayılı karar bütün unsurlarıyla uygulansa ve İsrail bölgenin tamamından çekilse bile kurulacak Filistin Devleti, tarihi Filistin topraklarının sadece %22'sinden ibaret olacaktır (Arı, 2007: 17-18). İsrail'den desteğini esirgemeyerek onun Birleşmiş Milletler'e üyeliğini kolaylaştıran ABD, 1967 savaşı sonrası İsrail'in üyesi olduğu bu uluslararası kuruluşun verdiği kararları görmezden gelmesine ses çıkarmamış, işgal ettiği topraklardan çekilmesine yönelik talebe karşı çıkmış, 242 ve 338 sayılı BM kararlarını uygulamamasında İsrail lehine bir tutum sergilemiştir (Oruç, t.y.: 2). BM'nin İsrail sorunu ile ilgili olarak Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul kararları dışında; İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), Eğitim, Bilim ve

Kültür Organizasyonu (UNESCO), Yakın Doğu Filistinlilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) ve İnsani Yardım Koordinasyon Bürosu (OCHA) gibi bağlı kuruluşlar eliyle almış oldukları kararlar mevcuttur (Oruç, t.y.: 8). BM tarafından çıkarılan 242 sayılı karar birçok konuda tartışmaya sebep olmuştur. Kararda, İsrail'in "son yapılan savaşta işgal ettiği topraklar"dan çekilmesi gerektiği vurgusu ile 1967 savaşı öncesi hukuk dışı yollardan sahip olduğu yerler görmezden gelinmiştir. İkinci olarak İsrail'in geri çekilme tarihi net olarak belirlenmemiş ve yapılan eylemler sonucunda herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir (Aral, 2023: 8-9).

İlerleyen süreçte BM, Filistin sorunu ile ilgili bazı kararlar almıştır. Özellikle 30 Kasım 1970 tarihinde kabul edilen 2649 sayılı kararda "self-determinasyon" konusuna değinilmiş, Filistin ve Güney Afrika halklarının self-determinasyon haklarını reddeden hükümetler kınanmıştır. 22 Kasım 1974'te alınan 3236 sayılı kararda "Dış müdahale olmaksızın self determinasyon hakkı" ve "ulusal bağımsızlık ve egemenlik hakkı" kabul görmüş ve Filistin halkının BM Şartı'na uygun olarak self-determinasyon hakkına sahip olduğu belirtilmiştir (Aras, 2010: 96-97).

Filistin açısından uluslararası bir kuruluşta temsil edilmek oldukça önemlidir. Roma Statüsü'ne yalnızca devletlerin katılabileceği göz önüne alındığında Filistin'in zımni olarak devlet statüsü kazandığı söylenebilir. Ayrıca UCM'ye taraf olması hukuki açıdan statüsünü güçlendirmektedir (Zenginkuzucu, 2018: 40). "Filistin'in devletlerin tarafı olabileceği Roma Statüsü'ne kabulü, bir anlamda Filistin'in bir uluslararası hukuk kişiliği olduğu ve bir devlet olarak kabul gördüğünün nişanesi olarak yorumlanabilmektedir" (Pitta, 2018'den aktaran Mutlu, 2019: 410). Filistin Yönetimi'nin tanınma mücadelesinde her ne kadar gelişmeler yaşansa da İsrail yanlısı devletlerin BM'nin karar verici organlarında yer alması ve bu devletlerin diğer ülkelere nazaran daha fazla yetkiyle donatılması süreci çıkmaza sokmuştur.

BM Güvenlik Konseyinin (BMGK) daimi üyelerine (Fransa, İngiltere, Rusya, Çin ve ABD) verilen veto yetkisi, Filistin davası ve Lübnan meselesiyle ilgili 43 karar tasarısının başarısızlığına sebep olmuştur. Bu karar

tasarılarından 35'i Filistin davasıyla ilgilidir ve işgal altında bulunan Filistin topraklarındaki uygulamalardan dolayı İsrail'in kınanması talep edilmiştir. Gözlemciler, veto hakkının yalnızca bu 5 ülkeye verilmesinin hem uluslararası adaletin sağlanmasını zorlaştırdığını hem de kişisel çıkarlar doğrultusunda hukuksuz davranışlara yol açtığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu birçok ülke, BM Güvenlik Konseyi'nde reform yapılması ve Konsey'in üye sayısının artırılması gerektiğini her fırsatta tekrarlamışlardır (Anadolu Ajansı, 2022).

1948'den bu yana İsrail ile çatışmalarını sürdüren Arap Devletleri, zaman zaman fikir ayrılıkları sebebi ile bölünmeler yaşasa da mücadelelerini birlikte yürütmüşlerdir. 1967 yılında gerçekleşen Altı Gün savaşı, Arap devletleri tarafından ağır bir yenilgi ile sonuçlanmıştır. 1964 yılında kurulan FKÖ (Filistin Kurtuluş Örgütü), 1967 sonrası İsrail'e karşı direnişin en önemli sembollerinden biri haline gelmiştir. 1987-1993 yılları arasında Filistin halkının karşı karşıya kaldığı zulme başkaldırısını ifade eden "intifada" süreci başlamıştır (Lewis, 2018: 457-458). Filistin sorunu ile ilgili 21 Kasım 1974 tarihli ve 3236 sayılı Genel Kurul kararında, Filistinlilerin vazgeçilmez hakları ortaya konularak milli kimliğe sahip bir ulus olduğu belirtilmiş ve meselenin Filistin-İsrail siyasi sorunu olması dışındaki diğer noktalara da vurgu yapılmıştır. BM Genel Kurulu, 1974'te aldığı 3237 sayılı karar ile Filistin Kurtuluş Örgütü'ne Birleşmiş Milletler'de üye olmayan gözlemci statüsü vererek Genel Kurul'un bütün toplantılarına ve onun himayesindeki bütün uluslararası konferanslara katılım hakkı sağlamıştır (Çalık Topuz, 2016: 190).

30 Temmuz 1980 tarihinde İsrail Parlamentosu kabul ettiği bir yasayla Kudüs'ü İsrail'in daimî başkenti ilan etmiştir. Türkiye yasayı kınadığını açıklamıştır (Stratejik Düşünce Enstitüsü, 2011: 37). Bu tepki Türkiye ile sınırlı kalmamış küresel bir hal aldığı için, 20 Ağustos 1980 tarihinde BM Güvenlik Konseyi 478 sayılı kararıyla Kudüs'ün statüsünü değiştiren bütün eylemlerin "geçersiz" ve yasadışı" olduğunu ilan etmiştir (Çakır & Oktay, 2019: 41).

1987 yılında I. İntifada esnasında kurulan İslami Direniş Hareketi (HAMAS), gitgide

daha büyük alana yayılan sivil direnişe, yaşadığı fikir ayrılıklarına rağmen aynı amaca hizmet ettikleri FKÖ ile birlikte destek vermişlerdir. HAMAS'ın FKÖ ile uyuşmayan mücadele yöntemi, ilerleyen süreçlerde Filistin halkı tarafından destek bulmuştur. Bu hususta, FKÖ'nün başlarda İsrail'in Filistin'de var oluşunu tamamen reddedip bağımsız Filistin Devleti'nin kurulmasını desteklemesine karşın 1988'de barışçıl çözüm stratejisine yönelmesi ve İsrail'e karşı tutumunun değişiklik göstermesi etkili olmuştur (Ayhan, 2009: 109-114).

İntifada sonrası ABD; BM'nin 242 sayılı kararına uyulması, teröre son verilmesi ve İsrail'in varlığının tanınması karşılığında FKÖ ile resmi ilişkiler kuracağını açıklamıştır (Bayraktar, 2013'ten aktaran; Kaya & Polat, 2023: 232). İsrail ve Filistinlilerin müzakereleri sonucunda, Ekim 1993'te Washington'da, geçici özyönetim ilkelerini ortaya koyan Oslo Protokolü imzalanmıştır. Bu protokol, İsrail'in iki ay içerisinde Gazze'den ve Eriha'dan çekilmesini öngörmektedir. İsrail'in çekilmesinin ardından Arafat yanlısı bir polis gücü güvenliği devralacak, İsrail yalnızca dış güvenliği sağlayacaktır. Filistinliler ile İsrail, I. İntifada'dan bu yana Oslo Protokolü ile kalıcı barışı sağlamış ve iki yıl içerisinde Batı Şeria'nın statüsü ile alakalı görüşmeler yapılması kararı almışlardır (Shlaim, 2019: 679). 1993 yılında Oslo'da yapılan görüşmeler ile FKÖ, İsrail'in barış ve güvenlik içinde var olma hakkını ve BM'nin 242 ve 338 sayılı kararlarını tanıdığını belirtirken İsrail de FKÖ'yü Filistin halkının meşru temsilcisi olarak tanımıştır (Erhan, 2001: 173-174).

Bu antlaşma her iki tarafta da aşırıların düşmanlığını körüklemiştir. İlginç bir şekilde de Kudüs'ün statüsü gibi sorunlu konular da kapsam dışında bırakılmıştır. Anlaşmada kısa vadede önerilen çözüm oldukça karmaşıktı. Batı Şeria ve Gazze Şeridi üzerinde uygulanacak Filistin özerkliğini İsrail yardımıyla yönetmek üzere orduya sahip olmaması gereken bir Filistin otoritesi tanınmıştı. Prensipde tamamen özerk olacak Filistin bölgesi'nde A bölgesi Filistin yönetimi sorumluluğu altında olacak B bölgesi İsrail ve Filistin otoritesi arasında paylaşılacak C bölgesi ise İsrail kontrolü altında kalacaktı. A bölgesine dahil edilen topraklar ise Batı Şeria'nın sadece %18'ini içeriyordu. Bu süreç, Filistin açısından birçok mahzurları olmasına rağmen güya zamanla gerçek egemenliği

sağlayacak bir devlete başlangıç oluşturması avantajını sağlayacaktı. Ama öyle olmadı. Antlaşmayı imzalayan İsrail başbakanı İzak Rabin 1995 de öldürüldü. 2004 de Arafat öldü yada bazı iddialara göre zehirlenerek öldürüldü. Yani aslında dağ fare doğurmuş Filistinliler uluslararası başka bir anlaşma ile kötünün iyisine mecbur edilmişlerdi.

UNESCO'nun, BM'ye tam üyelik yapan Filistinlilerin talebinin Güvenlik Konseyi tarafından engellenmesine rağmen kabul etmesi, ABD tarafından yapılan yardımların kısıtlanması şeklinde karşılık bulmuştur. 2012'de 138 "evet", 9 "hayır" ve 41 "çekimser" oy ile Filistin'e BM'ye üye olmayan gözlemci devlet statüsü verilmiştir (BBC Türkçe, 2012).

BM Güvenlik Konseyi'nde Filistin-İsrail sorunu ile ilgili 61 karar alınmıştır. Bu kararların 29'u, İsrail'in 1967 savaşından sonra işgal ettiği topraklardaki Filistinlilere yönelik insan haklarına aykırı eylemleri içermektedir. 17 karar, şiddet eylemlerinin durdurulması ve barışın tesis edilmesine yönelik çağrı niteliğindedir. Diğer 15 karar ise taraflar arasında ateşkesin sağlanması, uygulanması ve ateşkes kararının ihlaline yönelik alınmıştır (Çalık Topuz, 2016: 129).

Çalık Topuz ve Arafat'a (2023: 373-374) göre alınan bu kararlar, Birleşmiş Milletler'in İsrail-Filistin meselesine bakış açısını göstermektedir. BM Güvenlik Konseyi'nin bu soruna ilişkin kararları, İsrail'in Doğu Kudüs'teki işgalci tutumu, yasadışı yerleşimci politikası, Filistinli mülteciler sorunu ve Filistin'in toprak bütünlüğü meselesi olarak 4 grupta ele alınabilir. Alınan 62 kararın 24'ü İsrail tarafından uygulanmadığı için yeniden 30 karar alınması, BM Güvenlik Konseyi kararlarının bağlayıcılığının sorgulanmasına sebep olmuştur. Birleşmiş Milletler, bu sorunun çözümüne beklenenden daha kısıtlı etki sağlamıştır. Bu etkinin sınırlı olmasında; güvenlik konseyinin yapısı, konjonktürel yapıdaki değişimler, ABD'nin etkisi ve İsrail'in asimetric gücü gibi unsurların tesirinden bahsetmek mümkündür. Dolayısıyla, 1990'lı yıllarda başlatılan barış sürecinin devamındaki 30 yıl boyunca öngörülen "nihai statü" konusunda ilerleme kaydedilmemiştir. Sınırların tartışmalı pozisyonu sürerken Kudüs'ün statüsü, Filistinli mültecilerin geleceği, Batı Şeria'da İsraili yerleşimcilerin genişlemeye devam etmesi ve taraflar arasındaki karşılıklı tanıma, şiddetin ve

güvensizliğin gölgesinde kalmaya devam etmektedir.

15 Kasım 1988'de Filistin Ulusal Konseyi, Filistin Bağımsızlık Bildirisi'ni ilan etmiştir. Bildiri'de Filistin halkının Osmanlı'dan kopan diğer Arap toplulukları gibi özgür ve bağımsız bir halk olduğu ifade edilmiştir. Aynı zamanda Bildiri'de, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin bölgenin barış ve güvenliği için aldığı kararlar kabul edilmiştir. Bu bildiri ile Filistin Devleti ilan edilmiştir (Kayhan, 2023: 72).

Dönemin İsrail Başbakanı Ariel Şaron, 28 Eylül 2000 yılında, bin güvenlik görevlisinin korumasıyla El Aksa'ya kışkırtıcı bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Yapılan bu ziyaret, Filistinlilerin ayaklanmasına ve İkinci İntifada olarak bilinen şiddet sürecinin tekrar başlamasına neden olmuştur. Oslo Protokolü'nün temel ilkelerinden biri, tarafların karşılıklı olarak şiddeti sonlandırmayı taahhüt etmesidir fakat İkinci İntifada her iki tarafın da bu ilkeyi terk ederek tekrar şiddete geri dönmesine sebep olmuştur (Slahim, 2019: 860-861).

Mayıs 2004'te İsrail Başbakanı Ariel Şaron, Gazze Şeridi'ni ve Batı Şeria'daki dört küçük yerleşimi kapsayan tek taraflı çekilme planını referanduma sunmuştur. Plan, sert eleştirilere neden olsa da Ocak 2005'te uygulamaya konmuştur. Bölgenin İsrail'in güvenliği açısından önemini yitirmesi, demografik ve ekonomik açıdan sorun yaratması ve önemli ölçüde bir askeri kaynağın burada tutulmak zorunda kalınması, kararın alınmasında etkili olmuştur. İsrail, 17-23 Ağustos 2005 tarihleri arasında Gazze Şeridi'ndeki yerleşimleri boşaltmış ve askerlerini çekmiş, bunu izleyen bir ay içinde de Batı Şeria'daki dört yerleşim alanını tahliye etmiştir. Filistin'de 2006 yılında gerçekleşen seçimleri Hamas'ın kazanması ve izleyen süreçte Hamas ile el-Fetih arasında yaşanan gerilim, Gazze'de Hamas'ın, Batı Şeria'da el-Fetih'in kontrolü elinde tuttuğu iki başlı bir yönetimin doğmasına yol açmıştır. Bu durum, İsrail'in Hamas'ı tanımaması ve onu bölgede istememesi sebebiyle bugün hala devam etmekte olan Gazze ablukasını başlatmasına neden olmuştur (Bölme ve Ulutaş, 2011: 10). Bu bağlamda Gazzede yaşayan Filistinliler için Gazze'nin fiilen işgal edildiği döneme

kıyasla çok daha zorlu bir hayat başlamış ve buradak yaşantı için 'açık hava hapisanesi' tabiri kullanılır olmuştur. İlginç olan 2,5 milyon civarındaki Filistin'in gerçekte suçlu olmamasıdır. Burada doğup büyüyen yeni nesiller için hayat sadece azap ve sıkışıklıklardan ibaret olmuş ve o günden bu yana sınırlı yaşam kalitesi de yardımlarla sağlanır olmuştur.

Mahmud Abbas⁵, 2007'de Mekke Anlaşması ile kurulan ve Hamas, El-Fetih ve bağımsız üyelerden oluşan Filistin Ulusal Birlik Hükümeti'ni feshederek Batı Şeria'da El-Fetihlilerden yeni bir hükümet kurulmasını istemiştir. Seçilmiş iktidarın kendisi olduğunu söyleyen Hamas, Gazze'nin kontrolünü tamamen ele geçirmiştir. Bu durumdan rahatsız olan İsrail, Gazze'yi "düşman bölge" ilan ederek uyguladığı yaptırımları sertleştirmiş, Gazze'ye mal ve eşya giriş çıkışını sınırlayacağını açıklamıştır (Topal, 2013: 105-106).

İsrail, 27 Aralık 2008'de Gazze'de başlattığı binlerce kişinin ölümüne sebep olan ve temel ihtiyaçlardan yoksun bir halk ortaya çıkaran "dökme kurşun" harekâtını "meşru müdafaa" diyerek yasallaştırmaya çalışmıştır. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 400'ü aşkın sivil toplum kuruluşu, olayı Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM)'ne taşımıştır. Nitekim İsrail'in eylemleri, UCM Statüsü'ne göre meşru müdafaa olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan "orantılılık" ilkesinden çok uzaktır. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, İsrail'in değil Filistin'in meşru müdafaa konumunda olduğunu belirtmiştir (Turhan, 2009: 163-165).

İsrail'in gerçekleştirdiği bu abluka; gıda, elektrik, yakıt gibi temel gereksinimlerin yanı sıra iş hayatından eğitime, sağlık hizmetlerinden tarıma varana kadar birçok alanda hayati önem arz etmektedir. Gazze'de uygulanan bu abluka, Filistin halkının özgürce dolaşımını kısıtlarken ihtiyaçlarının karşılanması ve hayatlarını idame ettirebilmeleri için gereken koşullar nedeniyle İsrail'e bağımlılıklarını arttırmıştır (Filistin Platformu, 2010: 96).

Son olarak Gazze merkezli İslami Direniş Hareketi (HAMAS)'nin bir kolu olan İzzettin Kassam Tugayları, 7 Ekim 2023 tarihinde İsrail'e karşı saldırıya geçmişlerdir. Bunun

⁵ 11 Kasım 2004'te Yaser Arafat'ın ölümünün ardından yapılan seçimle 9 Ocak 2005'te yerine Mahmud Abbas geçmiştir.

üzerine İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, savaş ilan ederek Gazze'ye hava saldırılarını başlattığını duyurmuştur. Bu açıklamanın ardından Gazze'ye yönelik yapılan saldırılarda kadın, çocuk, yaşlı, genç, binlerce sivil hayatını kaybetmiştir (ORSAM, 2023). Bu makalenin yazıldığı tarih itibarıyla 20 bine yakın sivil Gazzeli bombardımanlar neticesinde öldürülmüş, 50 binin aşkın kişi ise yaralanmıştır. İsrail hükümetinin asli destekçisi olan ABD'nin Temsilciler Meclisi Başkanı Mike Johnson, İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'ya ABD Kongresi'nin sonuna kadar İsrail'i desteklemeyi sürdüreceğini ve İsrail'in ihtiyacı olan kaynakları sağlamak için yasa tasarısı üzerinde çalıştıklarını belirtmiştir (Anadolu Ajansı, 2023a). İronik bir şekilde ABD ve bazı batılı devletlerin İsrail'e açıkça destek olması güçlenmesine ve daha fazla sivil ölüme sebebiyet vermiştir.

BM Güvenlik Konseyi'nin İsrail-Gazze çatışmasına ilişkin gerçekleştirdiği acil oturumda ABD ateşkes kararını veto etmiştir. Hamas yaptığı açıklama ile ABD'nin bu kararının sorkırımın devam etmesine yönelik olduğunu belirtmiştir. BM Genel Sekreter'i Antonio Guterres, BM Şartı'nın 99. maddesini işleterek BM Genel Kurulu'na insani felaketin önlenmesi konusundaki ısrarını ve ateşkesin elzem olduğunu belirten bir mektup göndermiştir (Anadolu Ajansı, 2023b).

Ortadoğu'da özellikle Gazze'de gerçekleşen insanlık dışı, hukuka aykırı eylemler artarak devam etmektedir. İsrail tarafından orantısız güç kullanarak ve sivilleri hedef alarak yapılan katliamlar tüm dünyada tepki ile karşılanmış, birçok ülkede Filistin lehine eylemler gerçekleştirilmiştir. Ancak savaştan kaçıp sığınan yaralıların bulunduğu hastanelerin bombalanması, Müslümanlar için dini açıdan büyük öneme sahip olan Mescid-i Aksa'ya yapılan askeri müdahaleler, yüzüne silah doğrultulan ve terörist addedilen çocuklar, gıda, elektrik, su gibi temel ihtiyaçlardan yoksun bırakma girişimleri ve tüm bunlara rağmen günümüzde bunun engellenemiyor oluşu bize bu zulmün ne denli çözümsüz olduğunu göstermektedir.

6. Sonuç ve Değerlendirme

Siyonizm hareketinin somut temellere oturtulmasında önemli bir yer tutan dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour, hazırladığı Balfour Deklarasyonu

(1917) ile Filistin topraklarında bir Yahudi devletinin kurulmasının altyapısını hazırlamış ve bunu izleyen süreçte Filistin 1947 yılına kadar yoğun bir Yahudi göçüne maruz kalmıştır. Filistin'in Filistinliler ve Yahudiler arasında pay edilmesine dönük 1947 yılında BM kararı ile başlayan süreç her ne kadar adil ve mantıklı olmasa da, bölgedeki yahudilerin göçmenlere rağmen hala azınlık teşkil etmesine rağmen Filistinliler için anavatanlarında dramatik bir süreç başlatılmış ve İsrail devleti kurularak adeta hiç bitmeyecek bir Arap-Yahudi çatışmasını da beraberinde getirmiştir. Bir başka ilginç husus ise artık bu sorunun Arap İsrail sorunu olmaktan Arap Filistin sorununa evrilmesi ve en nihayetinde de Gazze ve Hamas çerçevesine kadar daralmış ama sorunun şiddeti ve etkileri artmıştır.

İngiltere'nin Filistin sorununu BM'ye taşıması ve İsrail'in kuruluşu dahil bütün sürecin uluslararası küresel örgüt olan BM bünyesinde yürümüş olması da dikkat çekicidir. Bu yüzden Filistin sorunu, küresel bir sorun haline gelmiştir. BM Genel Kurulu, 1947'den itibaren aldığı kararlar ile her ne kadar bu sorunu gidermeye çalışsa da İsrail'in bunlara uymayı reddetmesi ve BM'de denetleyici bir mekanizmanın bulunmaması, meselenin çözüme kavuşmasına imkan vermemektedir. BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi olan ABD, İngiltere, Rusya, Çin ve Fransa'nın sahip olduğu mutlak veto yetkisi, sorunu çözümsüzlüğe iten önemli etkenlerden biridir. Sürecin başından beri İsrail ile yakın ilişkiler içerisinde olan ABD, Filistin aleyhine kararlar alınmasında etkin rol oynamıştır. Toprakları ellerinden alınırken güya eşit bir paylaşım ile yolu çıkılmasına rağmen süreç tamamen Filistinlilerin aleyhine olmuştur. Öyleki BM ile başlayan süreç ilerde toprakları ellerinden alınan asıl ülke Filistin'in BM'ye üyelik başvurusunun reddedilmesine kadar varmıştır. Bu muhtelif redler sonusunda 2012 yılında Filistin'e üye olmayan gözlemci devlet statüsü verilmesi, onun uluslararası alanda var oluşunun göstergesi olmuştur. Aynı zamanda Filistin'in UNESCO gibi BM'nin önemli alt kuruluşlarına da üye olması, uluslararası politikada var olduğunun göstergesi olmuştur. Kuşkusuz bunda genel kuruldaki çoğunluğun Filistin yanlısı olması etkili olmuştur. 1947'den itibaren Filistin sorununa dahil olan BM 242 ve 338 sayılı Genel Kurul kararı çerçevesinde sorunu çözüme kavuşturmak istemiştir. 242 sayılı

karar, İsrail'in 1967'de işgal ettiği topraklardan çekilmesini ve barışı sağlamasını öngördüğü halde 1948 Arap-İsrail savaşındaki işgallerden bahsetmediği için bugün dahi tartışılan konulardan biri olmuştur. Yani her kayıp bir başka güncel kaybı doğurduğu için önceki kayıplar adeta gündemden düşmüştür. Öte yandan taahhüt etmesine rağmen BM'nin kararlarını uygulamayan İsrail'e caydırıcı bir yaptırım uygulanmaması, ona sonraki çatışmalarda da çıkarları doğrultusunda hareket etme konusunda dsaha cesaretlendirmiştir. Nitekim güncelde 7 Ekim 2023'te İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği ölçsüz bombardıman ve soykırım, bunun en belirgin örneklerinden biri olarak ortadadır. Hamas'ı bahane ederek sivil mekanlar vurulmuş ve binlerce çocuk ve kadın katledilmiştir. Savaş suçu olduğu aşikar olmasına rağmen uluslararası kurumlar tarafından İsrail'e herhangi bir yaptırım uygulanmaması, BM'nin İsrail-Filistin sorunundaki etkisinin olmadığını da gözler önüne sermektedir. Böylece 1947'den bu yana sürmekte olan lokal bir sorun küresel bir hal almış ve bütün uluslararası sistemi ve onun üzerine inşa edildiği değerler sistemini sorgulatır hale gelmiştir. Kısa bir süre içinde kalıcı bir çözüm sağlanamazsa korkulmaktadır ki bütün dünyayı etkileyecek radikal ve yıkıcı sonuçları olabilecektir.

Kaynakça

Anadolu Ajansı (2022). BM Güvenlik Konseyi Vetoları, Filistin ve Lübnan'la İlgili 43 Karar Tasarısını Başarısız Kıldı. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-guvenlik-konseyi-vetolari-filistin-ve-lubnanla-ilgili-43-karar-tasarisini-basarisiz-kildi/2687585>

Anadolu Ajansı, (2023a). ABD Temsilciler Meclisi'nin Evanjelic Başkanı, İsrail'e Neden "Sonuna Kadar" Destek Verdiğini Açıkladı. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-temsilciler-meclisinin-evanjelik-baskani-israile-neden-sonuna-kadar-destek-verdigini-acikladi/3037758>

Anadolu Ajansı, (2023b). ABD, BMGK'de Acilen İnsani Ateşkes Talep Edilen Karar Tasarısını Veto Etti. Erişim Adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-bmgkde-gazgede-acilen-insani-ateskes-talep-edilen-karar-tasarisini-veto-etti/3077708>

Aral, B. (2023). Uluslararası Hukuk Bağlamında Birleşmiş Milletler'in Batı Ve Doğu Kudüs'ün İsrail Tarafından İşgaline Yönelik Tutumu. *Journal of Islamicjerusalem Studies*, 23 (1), 1-18. <https://doi.org/10.31456/beytulmakdis.1230891>

Aras, İ. (2010). Filistin-İsrail Arasındaki Temel Sorunlar ve Uluslararası Hukuk. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Arı, T. (2007). Filistin'de Kalıcı Barış Mümkün Mü?. *Akademik Orta Doğu*, 2 (1), 11-34.

Arı, T. (2014). *Geçmişten Günümüze Orta Doğu, Siyaset, Savaş ve Diplomasi*. (Cilt 1, 6. Baskı). Bursa: Dora Yayınları.

Armaoğlu, F. (1984). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. (2. Basım). Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.

Armaoğlu, F. (2017). *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları (1948-1988)*. (4. Basım). İstanbul: Kronik Kitap Yayıncılık.

Ataöv, T. (1970). Filistin Sorununun Ardındaki Gerçek: İsrail'in Kuruluşuna Kadar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 25 (03), 29-66.

Ayhan, V. (2009). Hamas: Filistin Direnişinde Politik İslam. *Ortadoğu Etütleri*, 1 (1), 99-134.

Balcıoğlu, M. & Balcı, S. (2022). *Rothschildler ve Osmanlı İmparatorluğu* (İlk Kez Yayımlanan Belgelerle). (6. Baskı). Ankara: Erguvanî Yayınevi.

Bayraktar, B. (2013). *Oslo Barış Süreci İsrail-Filistin Barış Görüşmeleri 1991-2000*. Küre Yayınları.

Bayramoğlu, E. (2006). *Yahudilik ve Siyonizm Tarihi*. (1. Basım). İstanbul: Pınar Yayınları.

BBC Türkçe. (2012, 30 Kasım). Filistin Yönetimi'ne BM'de "Üye Olmayan Gözlemci Devlet" Statüsü. Erişim Adresi: https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/11/121129_palestine

Best, A., Hanhımäki, J., Maiolo, J. & Schulze, K. (2012). *20. Yüzyılın Uluslararası Tarihi* (Çev: T. U. Belge). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Bileydi Koç, M. (2006). *İsrail Devleti'nin Kuruluşu ve Bölgesel Etkileri (1948-2006)*. İstanbul: Güniz Yayıncılık.

Boran, Y. (2006). *El-Fetih ve Hamas*. (1. Baskı). İstanbul: Mep Kitap.

Bölme, S. M. & Ulutaş, U. (2011). Birleşmiş Milletler'de Filistin Oylaması: Devlete Doğru Mu?. *Seta Analiz*, 44, 1-21.

Cleveland, W. L. (2008) *Modern Ortadoğu Tarihi* (Çev. M. Harmancı). İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları. [Adobe Acrobat Reader Sürümü]. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/73572815/MODERN_ORTADO%C4%9EU_TAR%C4%B0H%C4%B0

Çakır, H. & Oktay, Z. (2019). ABD'nin Kudüs'ü İsrail'in Başkenti Olarak Tanıma Kararını, Rus Haber Ajansı TASS ile Okumak. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 35-58. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.427593>

Çalık Topuz, Z. (2016). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararlarının Filistin-İsrail Barış Sürecine Etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Çalık Topuz, Z. & Arafat, M. (2023). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararlarının Filistin-İsrail Barış Sürecine Etkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72 (2), 357-380).

Döner, A. (1997). Tarihsel Süreç İçerisinde İsrail Devlet Modelinin Ortaya Çıkışı. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 13-30.

Ediz, İ. (2015). Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Filistin'de Toplum ve Siyaset 1919-1922. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 2 (2), 141-176.

Efegil, E. (2013), İsrail'in Dış Politikasının Belirleyicileri, *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 5 (49): 53-62. Erişim Adresi: https://orsam.org.tr/d_hbanaliz/6ertanefegil.pdf

Erhan, Ç. (2001). Filistin-İsrail Barış Süreci Nereye Gidiyor?. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56 (2), 173-180. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001827

Filistin Platformu. (2010). *Goldstone Raporu* (Çev. M. M. Yavuz).

Garaudy, R. (2022). *İlahi Mesajlar Toprağı Filistin* (Çev. C. Aydın). (9. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Gönlübol M. & Ülman, H. (1961). Birleşmiş Milletler Kuvveti: Süveyş ve Kongo Olayları. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 141-168. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000000815

Gürkan, S. L. (2020). *Anahatlarıyla Yahudilik*. (6. Basım). Ankara: İsam Yayınları.

Karaoğlu, A. O. (2023). Uluslararası Hukuk Açısından Altı Gün Savaşı'nın Etkileri ve Barış Müzakereleri. A. K. Kayhan ve A. O. Karaoğlu (Ed.). *Uluslararası Hukukta Filistin Meselesi* içinde (s. 45-70). Ankara: Adalet Yayınevi.

Kaya, M. & Polat, E. (2023). Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (Fkö) Diploması Serüveni: Oslo Barış Süreci. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 226-240.

Kayhan, A. K., (2023). Uluslararası Hukuk Açısından Filistin Devleti: Montevideo Kriterleri ve Ötesi. A. K. Kayhan ve A. O. Karaoğlu (Ed.). *Uluslararası Hukukta Filistin Meselesi* içinde (71-114). Ankara: Adalet Yayınevi.

Krämer, G. (2017). *Filistin Tarihi Osmanlı Fethinden İsrail Devleti'nin Kuruluşuna* (Çev.S. N. Ağırnaslı). (1. Baskı) İstanbul: Verita Yayınları.

Lewis, B. (2018). *Ortadoğu: İki Bin Yıllık Ortadoğu Tarihi* (Çev: S. Y. Kölay). Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Murat, T. (2019). İsrail Devletinin Kuruluşu ve Türk Basınına Yansımaları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 449-468.

Mutlu, O. (2019). Filistin Devletinin Devletlik Statüsüne Dair Bir Değerlendirme. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*. 8(19), 403-413.

ORSAM, 2023. 7 Ekim Saldırıları ve Hamas-İsrail Çatışmasının Anatomisi. Erişim Adresi: <https://www.orsam.org.tr/tr/7-ekim-saldirilari-ve-hamas-israil-catismasin-in-anatomisi/>

Oruç, H. İsrail Sorununa BM ve Diğer Uluslararası Kuruluşların Güncel Yaklaşımları, *Cihannüma Dergisi*, 4-21.

Öke, M. K. (2018). *Siyonizm ve Filistin Sorunu (1880-1923)*. (6. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Pappe, I. (2007). *Modern Filistin Tarihi*. Pulimer (Çev.). Ankara: Phoenix.

Pitta, M. (2018). Statehood and Recognition: The Case of Palestine. *Universitat de Barcelona International Affairs*, 2(4), 1-45.

Sander, O. (2021). *Siyasi Tarih*. (31. Baskı) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Sezer, S. (2023). *Levant'ta Dönüşüm Çağı Modern Suriye, Lübnan, Filistin ve İsrail'in Oluşum Süreçleri*. (1. Baskı). İstanbul: Babil Kitap.

Shlaim, A. (2018). *Filistin'i Bölüşmek Kral Abdullah, Siyonistler ve Filistin'i Taksim Siyaseti 1921-1951 (Çev. M. Tütüncü)*. (2. Baskı). İstanbul: Küre Yayınları.

Shlaim, A. (2019). *Demir Duvar: İsrail ve Arap Dünyası (Çev. T. Demirci)*. İstanbul: Küre Yayınları.

Sönmezoğlu, F. (1989). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Strateji Düşünce Enstitüsü (2011). Türkiye-İsrail İlişkileri. *Stratejik Düşünce Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Koordinatörlüğü*.

Şahin, M. (2012). Kuruluş Dönemi Türkiye-İsrail İlişkileri (1948-1958). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Taşdemir, F. (2000). İsrail-Filistin Sorununun Seldeterminasyon Hakkı Çerçevesinde Analizi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 209-226.

Topal, A. H. (2013). İsrail'in Gazze Ablukası ve Mavi Marmara Saldırısı = (Israeli Blockade Of Gaza And The Attack On Mavi Marmara). *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 32(1), 103-154.

Turhan, T. (2009). Uluslararası İnsancıl Hukuk ve İsrail'in Gazze Harekatı. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 41, 161-181.

Uçarol, R. (1995). *Siyasi Tarih*. (Göz. Geç. ve Genişletilmiş 4. Baki). İstanbul: Filiz Kitabevi. [Adobe Acrobat Reader Sürümü]. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/29741497/Rifat_U%C3%A7arol_Siyasi_Tarih

Umar, Ö. O. (2002). Osmanlı Döneminde Yahudiler'in Filistin'e Yerleşme Faaliyetleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 421-438.

Ünalın, L. & Gökdemir, A. A. (2012). *Jerusalem*. İstanbul: Melek Yayınları.

Yesevi, Ç. G. (2017). İsrail'in Devlet İmaji'nin Şekillenmesi. *Bilge Strateji*, 9 (16) , 97-129.

Yoffie, A. G. (2004). The Palestine Problem: The Search for Statehood and the Benefits of International Law, *Yale Journal of International Law*, 36 (2), 497-511.

Zenginkuzucu, D. M. (2018). Filistin Devleti'nin Başvurusu Bağlamında Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargı Yetkisi ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Rolünün Analizi. *Uluslararası Suçlar ve Tarih Dergisi*, 19, 17-48.